Magdalena Andersson: 50 år sedan militärkuppen i Chile

Talare
Magdalena Andersson
Partiledare

Datum
9 september 2023

Plats
Stockholm

Compañeras och compañeros

,

För femtio år sedan fick historien ett av sina tydligaste, och mest smärtsamma, exempel på att demokratin aldrig får tas för given.

En demokratiskt vald president – i en stark demokrati – accepterades inte av högern, av utlandet och av militären.

Och inom loppet av några timmar morgonen den 11 september 1973 hade militärmakten bokstavligen bombat sönder den chilenska demokratin.

Under månaderna och åren som följde fängslade, våldtog, torterade och mördade regimen sina landsmän – för deras politiska tillhörighet.

De demokratiska rättigheterna slogs brutalt sönder – den chilenska arbetarrörelsen förbjöds och förföljdes.

Det var en nattsvart utveckling – från demokrati, till militärregim.

***

Sällan har det så snabbt blivit så tydligt.

Att leva i en fri demokrati är ingen självklarhet.

När presidentpalatset i Chile bombades var Sverige bara dagar från att hålla val.

Statsminister Palme sa:

Salvador Allende är död. Han störtades med våld av högerkrafterna. I morgon går vi till val i en fri demokrati. Det är ett privilegium.

Att leva i en fri demokrati är verkligen ett privilegium. Men det är också ett privilegium som förpliktigar.

För när demokratin attackeras–i ens eget land, eller i ett annat land–då är det vår plikt att stå på demokratins sida.

Olof Palme gjorde det. Han stod upp för Chiles demokrati, när länder som USA stöttade kuppmakarna.

Och ambassadör Harald Edelstams gjorde det. När han inom loppet av några månader räddade han runt 1000 chilenare och andra latinamerikaner undan regimens våld. Hans gärningar inspirerar oss än idag.

Genom Olof Palmes tydliga ställningstaganden, och genom Harald Edelstams gärningar, stod Sverige upp för Chiles demokrati och frihet.

Och *det*, det är inget annat än en stolt del av Sveriges historia som demokrati!

***

Det svenska *socialdemokratiska* svaret på militärkuppen i Chile är en viktig del av vår rörelses historia.

Med namninsamlingar, aktioner mot diktaturen och genom att öppenhet mot de som tvingades fly visade vi hur internationell solidaritet i praktiken kan se ut!

Men inte bara det.

Än viktigare är att de tusentals flyktingar som kom till Sverige undan militärjuntan inte bara blev en viktig del av vårt svenska samhälle.

Eftersom många som flydde var socialister och blev snart en viktig del av den svenska arbetarrörelsen.

Flera av dessa personer är här idag.

Till er vill jag säga: tack!

När ert eget land förvandlades till diktatur, valde ni att fortsätta kämpa för en bättre värld, mer rättvis värld. Härifrån Sverige, med oss.

Ni har stärkt vår rörelse, och ni har stärkt Sverige!

***

Jag vill också säga något personligt.

Chile fanns med mig under hela min uppväxt.

Jag var sex år vid kuppen.

Åren som följde blev nyanlända chilenska flyktingar en del av min vardag hemma i Uppsala.

Nya lekkamrater för mig, nya elever för mamma. Kalas och fester med empanadas och cueca.

Jag kände av de vuxnas sorg och ilska.

Mamma hade svårt att hålla tårarna borta under nyhetssändningarna. Mormor förbannade USA imperialismen.

Jag blev arg. Hur kunde detta få hända?

Det blev en del av mitt politiska uppvaknande. Det har format min syn på demokrati och frihet. Instinktiva känslan att vara redo kamp.

Berättelserna jag växte upp med gav mig också en längtan att få uppleva detta också så avlånga land på andra sidan jorden.

Att stå mitt i centrala Santiago och se de snöklädda bergstopparna, åka

bergbanan upp för kullarna i Valparaíso, uppleva öknen norrut.

Är de chilenska skaldjuren verkligen bäst i världen? Var verkligen Araucariaträden så vackra som alla sa? Och kunde man verkligen köpa krusbär i Puerto Montt?

Efter en termin vid Universidad de Chile kunde jag svaret: ja!

Tiden i Chile formade mig också politiskt.

Jag deltog i studentprotester, lärde mig hur man hanterar tårgas, och att hata vattenkanoner.

Jag blev också imponerad av en utbildningsminister som var tydlig i sin argumentation, och grundad i sina värderingar.

Han hette Ricardo Lagos.

Det är inte den enda chilenska politikern jag har imponerats av.

När jag ska berätta om en politisk förebild brukar jag nämna Michelle Bachelet.

Jag krossade glastak genom att bli Sveriges första kvinnliga statsminister.

Men Michelle Bachelet är utöver kvinna även frånskild, ateist och tidigare exiliado.

Allvarligt talat.

Det kallar jag att krossa glastak!

***

Genom militärkuppen i Chile fick jag, och många med mig, tidigt lära sig att det är ett privilegium att leva i en fri demokrati.

Det ser vi också idag.

Högerextrema och auktoritära rörelser vinner mark.

I Chile ser vi hur högerkrafter mobiliserar sig kring processen för en ny konstitution. Processen där landet ska frigöra sig från arvet från diktaturen utnyttjar de, för att splittra och polarisera.

Så arbetar högerextrema inte bara i Chile–utan runtom i världen.

I såväl USA som Brasilien har kongressbyggnaderna attackerats, efter att två auktoritära presidenter vägrat erkänna sig besegrade i demokratiska val.

I Israel hotas demokratin när den högerextrema regeringen underminerar och försvagar rättssystemet–trots monumentala och ihållande protester från landets medborgare.

Och i Ukraina fortsätter kampen för frihet från det ryska tyranniet.

För den som är sex år idag, saknas knappast anledning att bli arg.

Knappast saknas heller behovet av internationell solidaritet.

Av en stark internationell arbetarrörelse!

Som har varandras rygg.

Som står upp för varandras rätt att leva i frihet och demokrati.

Det är en kamp vi ska ta varje dag. Vi ska också ta den i Sverige. När vi har en SD-regering som steg för steg tänjer på gränserna.

Som hotar civilsamhällets organisationer med indragna bidrag om de kritiserar Tidö-avtalet

Hänger ut enskilda journalister.

Attackerar kulturen och enskilda kulturarbetare

Talar om utrensningar i myndighets Sverige.

Vill strypa oppositionens finansiering.

Allt för att tysta kritiska röster.

Dessutom införa angiverilagar som var och en som levt i en diktatur vet vad det skapar för samhälle. Det här visar återigen, inget land kan ta det öppna, fria samhället för givet. Inte heller Sverige.

Därför behöver vi mobilisera alla goda krafter i vårt land – för rätten att våga höja rösten. För den fria opinionsbildningen. För medmänsklighet. Helt enkelt för vårt Sverige.

Nu har det gått 50 år sedan President Allendes uttalade sina sista ord till det chilenska folket.

Fortsätt framåt, och minns att, snarare förr än senare, kommer de breda avenyerna åter att öppnas och fria människor kommer att gå fram på dem för att skapa ett bättre samhälle.

Leve Chile! Leve folket! Leve arbetarna!

Vi bär orden med oss, för de handlar oss alla.

Om oss som lever i en demokrati idag – och om de som kämpar för att få göra det.

Så låt oss alltid stötta de demokratiska krafterna.

I Sverige – och i vår omvärld.

Det är vårt ansvar – och det är en del av vårt demokratiska privilegium.

Tack för att ni har lyssnat!

Källa
Manuskript hämtat från socialdemokraterna.se (2024-06-12)

Taggar
Politiska tal, Socialdemokraterna

URI
https://www.svenskatal.se/tale/magdalena-andersson-50-ar-sedan-militarkuppen-i-chile